

4.2 OBČANSKÉ PRÁVO / OBECNÁ ČÁST

Smyslem a účelem ObčZ, až na výjimky, je **upravit veškeré soukromoprávní vztahy** v jednom kodexu, kterým je **Občanský zákoník (ObčZ)**

ObčZ obsahuje 3081 paragrafů. Návrh nově přejímá celou řadu pravidel upravených v jiných zákonech a tyto zákony ruší (**celkem 238 předpisů a částí**).

Kodex je rozvržen do **pěti částí**. Podle legislativních zvyklostí se jednotlivé části zákonů dělí na **hlavy, díly a oddíly**.

Pro lepší přehlednost kodexu byla přijata zásada, že **jeden paragraf** má obsahovat nanejvýš **dva odstavce** a že **jeden odstavec** paragrafu má obsahovat nanejvýš **dvě věty**. Ne vždy se danou zásadu však podařilo dodržet.

Příbuzné nebo tematicky spjaté instituty jsou řazeny od jednodušších ke složitějším a od obecných ke zvláštním.

Osnova se snaží o **terminologickou jednotnost**. Užívá tedy co možná pro stejné pojmy stejná slova a pro různé pojmy slova různá.

OBECNÁ ČÁST / ČÁST PRVNÍ §§ 1-654

V ustanoveních obecné části zákoníku jsou především vymezeny jednotlivé **pojmy a zásady**, se kterými následně text občanského zákoníku pracuje.

Obecná část upravuje

Osoby	Fyzické, právnické a stát
Právní zastoupení	Smluvní a zákonné
Věci a jejich rozdělení	Dělení, součást věci, příslušenství, cenný papír
Právní skutečnosti	Právní jednání, právní události, promlčení a prekluze
Podnikání	Podnikatel, podnikání, zastoupení

Obecně o soukromém právu

Soukromé právo zahrnuje práva a povinnosti vznikající ze vzájemného styku **osob sobě si rovných a z jejich vůle** (§ 1).

Rozdílně od veřejného práva, které se týká **organizace státu a uplatňování veřejné moci**, vzniká soukromé právo v privátní sféře, „**zdola**“. Jeho hlavním zdrojem není zákon, ale **svobodná vůle** odrážející se zejména ve smlouvě.

ObčZ vytváří **obecný základ soukromého práva** (§ 9). ObčZ se **řídí všechna soukromá práva** i povinnosti osob, nejsou-li upraveny ve zvláštních zákonech. **LEX GENERALIS**.

Občanský zákoník **shrnuje ustanovení o osobním stavu osob** (tzv. **statusové otázky**).

K ochraně soukromých práv je povolán především soud (§ 13). Výjimkou je případ svépomoci. Zasahuje-li někdo do mého práva bezprostředně, mohu se bránit způsobem, který se jeví přiměřený situaci (§ 14).

Podnikání

ObčZ upravuje **otázky související s podnikáním**, které jsou dnes obsaženy v obchodním zákoníku. Upravuje např. **definici podnikatele**, instituty obchodní firmy, závodu, obchodního tajemství nebo jmění.

SUBJEKTY SOUKROMOPRÁVNÍCH VZTAHŮ

Subjektem je ten, kdo je v právním vztahu povinen nebo oprávněn něco **konat, něčeho se zdržet a něco strpět**. Jsou jím osoby, kterým právo poskytuje **právní subjektivitu – právní status**.

§ 18 soba je **fyzická**, nebo **právní**

§ 21 se **státem** jako se subjektem **právní osobou** počítá ObčZ v oblasti soukromého práva. Jeho postavení je **specifické** vzhledem k jeho faktické pozici i k funkcím, které plní. Postavení státu vystupujícího v soukromoprávním vztahu **nelze bez dalšího ztotožňovat s postavením soukromníka**, protože stát i v takovém postavení nedisponuje skutečně autonomní vůlí, jeho jednání se musí vždy řídit zákonem, i když stát zastupují z jeho pověření jiné subjekty.

FYZICKÉ OSOBY (FO)

Obecný **právní status** FO tvoří:

pasivní status – právní postavení

právní osobnost – způsobilost mít práva a povinnosti §15 ObčZ
soubor základních (všeobecných) práv a svobod

aktivní status – soubor způsobilostí k aktivní účasti na vztazích

svéprávnost (dovršením věku 18 let, přiznání soudem, sňatek)
způsobilost k protiprávním jednáním – delikttní způsobilost

ČLOVĚK

Člověk má přirozené a mezinárodně uznané právo na to, aby byla všude uznávána jeho **právní osobnost**.

Každý člověk má vrozená, již samotným rozumem a citem poznatelná přirozená práva, a tudíž se považuje za osobu. Zákon stanoví jen meze uplatňování přirozených práv člověka a způsob jejich ochrany.

ZPŮSOBILOST MÍT PRÁVA A POVINNOSTI

PRÁVNÍ OSOBNOST (§15 odst. 1 ObčZ) = způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti.

Vznik / narozením (§ 23)

I **nasciturus**. Na počaté dítě se hledí jako na již narozené, pokud to vyhovuje jeho zájmům. Fikce zrození ke dni početí, především však se zřetelem k jeho zájmům! Má se za to, že se dítě narodilo živé. – vyvratitelná právní domněnka. Nenarodí-li se však živé, hledí se na ně, jako by nikdy nebylo. Může nasciturus uzavírat smlouvy prostřednictvím zástupce? ANO!

Stanovisko právní nauky – **mohl by jednat, ale nemá jak**, přiznává se mu tedy **jen dědická způsobilost**

Zánik – smrtí, § 26 důkaz smrti

Veřejnou listinou vystavenou po prohlédnutí těla mrtvého stanoveným způsobem - **úmrtní list**, není-li to možné, **prohlášení za mrtvého soudem** (i bez návrhu), pokud byl člověk účasten takové události, že se jeho smrt vzhledem k okolnostem jeví jako jistá. V rozhodnutí určí soud den, který platí za den smrti

§ 27 Závisí-li právní následek na skutečnosti, že určitý člověk přežil jiného člověka, a není-li jisto, který z nich zemřel jako první, má se za to, že všichni zemřeli současně.

§ 76 Byl-li člověk prohlášen za mrtvého, nevylučuje to důkaz, že zemřel dříve nebo později, anebo že je ještě naživu. **Zjistí-li se, že je naživu, k prohlášení za mrtvého se nepřihlíží; manželství nebo registrované partnerství se však neobnovuje.**

§ 66-70 Nezvěstnost

SVÉPRÁVNOST

způsobilost vlastním jednáním **nabývat práv a povinností** (tzn. právně jednat) §15 odst. 2 ObčZ

nahrazuje pojem způsobilost k PÚ, neboť nový ObčZ **opouští pojem právního úkonu!** Pojem svéprávnost je věcně správnější, neboť vyjadřuje, kdo je s to vlastním jednáním nabývat subjektivní práva a zavazovat se k povinnostem, tedy kdo je osobou svého práva (sui iuris)

Plně svéprávným se člověk stává:

Zletilostí = Dověšením 18 let

Způsobilost nezletilců - § 31 NOZ

Koncepce částečné svéprávnosti nezletilců

Nezletilý má způsobilost k právním jednáním odpovídajícím jeho individuální vyspělosti

Přiznáním zletilosti = emancipace, § 37 NOZ

Nezletilý bude soudně prohlášen za svéprávného, **navrhne-li to on sám**, anebo **zákonný zástupce** s jeho souhlasem

Podmínky:

Minimálně 16 let

Souhlas zákonného zástupce

Pokud bude osvědčena jeho schopnost sám se žít a sám obstarat své záležitosti

Uzavřením manželství

Svéprávnost nabytá uzavřením manželství se **neztrácí ani zánikem** manželství, ani prohlášením manželství za neplatné.

PODPŮRNÁ OPATŘENÍ PŘI NARUŠENÍ SCHOPNOSTI ZLETILÉHO PRÁVNĚ JEDNAT. ObčZ vůbec NEZNÁ ZBAVENÍ SVÉPRÁVNOSTI, ALE POUZE OMEZENÍ!

Způsoby omezení od nejmírnějšího po nejpřísnější:

PŘEDBĚŽNÉ PROHLÁŠENÍ (§ 38-44)

Preventivní povahy = pořízení pro případ nezpůsobilosti

Umožňuje člověku za situace, kdy u sebe pozoruje postupné rozvíjení duševní poruchy (Alzheimer, demence), projevit závazně vůli pro případ, že později nebude schopen spravovat vlastní záležitosti

forma

Veřejná listina nebo Soukromá listina – náležitosti podobné závěti datum a podpis 2 svědků

Odvolání, změna – ve stejné formě, zničení listiny autorem prohlášení

Změna okolností – je-li zjevně tak **podstatná**

NÁPOMOC PŘI ROZHODOVÁNÍ (§ 45-48)

Pojetí tzv. podporovaného rozhodování – podle tohoto pojetí postačí v určitých případech asistence jiné osoby, která se bude účastnit právní jednání podporované osoby, aniž by bylo nutné zasahovat do svéprávnosti

Na rozdíl od opatrovníka **podpůrce nejedná na místo** osoby, **ale S NÍ! podporovaný a podpůrce** – smlouva o nápomoci, která vyžaduje schválení soudem

Předpoklady – duševní porucha, která nemusí být trvalá, v důsledku které podporovaný má obtíže při právním jednání

ZASTOUPENÍ ČLEMEM DOMÁCNOSTI (§49-54 NOZ)

Zastoupení zletilého, kterému duševní porucha brání samostatně právně jednat, členem domácnosti, avšak **jen v obvyklých záležitostech** odpovídajících konkrétním životním poměrům zastoupeného

OMEZENÍ SVÉPRÁVNOSTI (§55-63 NOZ)

Podstatný zásah do přirozených práv člověka, proto musí být jasně regulován a svěřen do výlučné soudní jurisdikce. Úmluva o právech osob se zdravotním postižením

DŮVOD: pouze pro duševní poruchu, která není jen přechodná, pokud dosáhne takového stupně, že člověku brání v určitých záležitostech právně jednat

ROZHODNUTÍ

Soud jmenuje **opatrovníka** – řídí se přáním opatrovnice

Nemůže jím být

osoba nezpůsobilá právně jednat

osoba, jejíž zájmy jsou v rozporu

provozovatel zařízení, kde opatrovanec pobývá

osoba závislá na takovém zařízení

DELIKTNÍ ZPŮSOBILOST

Není způsobilost k protiprávnímu jednání!, to je hloupost, ale **je to způsobilost, kde se také zohledňuje volní a rozumová složka** – pro účely náhrady škody

Je odpovědný pouze za takové jednání, kdy může odhadnout důsledky jednání a kdy je schopen své jednání ovládnout – způsobilost k zavinění

I ten, kdo **není deliktně způsobilý**, může jednat protiprávně (objektivní kategorie), **ale není způsobilý k zavinění** (subjektivní kategorie) !

Existují případy, kdy máme odpovědnost, ačkoli jsme nic nezavinili objektivní odpovědnost – deliktní způsobilost tu není důležitá (zavinění)

§ 24 ObčZ - Každý člověk odpovídá za své jednání, **je-li s to posoudit je a ovládnout**. Kdo se vlastní vinou přivede do stavu, v němž by jinak za své jednání odpovědný nebyl, odpovídá za jednání v tomto stavu učiněná.

PRÁVNICKÉ OSOBY (PO) - ČLENĚNÍ PO viz schéma Dělení osob

Právnícké osoby jsou **uměle vytvořené subjekty**, jejichž podstatu tvoří **lidé nebo věci**.

ZPŮSOBILOST PO

Právní osobnost od svého vzniku do zániku – omezená a neomezená
Způsobilost k právním jednáním
Deliktní způsobilost

ZNAKY PO

Název
Sídlo
Identifikační číslo

DRUHY PO

Korporace
Spolky – společenství osob na základě členství
Obchodní společnosti – činnost za účelem zisku
Fundace – majetek věnovaný k určitému účelu
Ústavy – činnost společensky a hospodářsky užitečná

DRUHY ZASTOUPENÍ PO

Smluvní zastoupení
Prokura
Zastoupení podnikatele
Zákonné zastoupení
Opatrovnictví
Opatrovnictví člověka
Opatrovnictví právnícké osob